

суспільство також отримало нові можливості впливу на інформаційну політику, інформаційну владу та владу в цілому.

Список використаних джерел:

1. Дубов Д. Засоби масової інформації як якісно нові суб'єкти політичних комунікацій / Д. Дубов // Політичний менеджмент. – 2007. – № 1. – С. 57-65. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ПоМе_2007_1_8
2. Иголкин А. Пресса как оружие власти // Россия: XXI век. 1995. № 11-12 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.russia-21.ru/XXI/RUS_21/ARXIV/1995/igolkin_11_12-1995.htm#_ftnref31
3. Карпова Л.И. Влияние телевидения на развитие теории массовых коммуникаций [Електронний ресурс] / Л.И. Карпова, О.В. Аверьянов // Научный Вестник МГТУ ГА. – 2013 – № 191. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-televideniya-na-razvitie-teorii-massovyh-kommunikatsiy>
4. Мудрак Л. Конвергентні медіа як наукова категорія та суб'єкт інформаційного простору [Електронний ресурс] / Л. Мудрак. – 2013. – Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2013-2-34.pdf>
5. Попов В.Д. Информациология и информационная политика / В.Д. Попов. – М.: Изд-во РАГС, 2001. – 120 с.
6. Тур М.Г. Комунікативна влада: утопія чи реальність? // Цінності громадянського суспільства і моральний вибір: український досвід. – К.: Етна – 1, 2006. (268 с.) – С. 211-220.
7. Washington ProFile. Средства массовой информации – Ватиканы современного мира / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.washprofile.org/en/comment/reply/>

Петренко М.О.

аспірант,

Київський університет туризму, економіки і права

ГІДНІСТЬ ЛЮДИНИ В КОНТЕКСТІ СПРАВЕДЛИВОСТІ

Дослідження розуміння проблеми людської гідності привело нас до необхідності її осмислення крізь призму сучасної філософії справедливості. Адже, як ми вже наголошували вище, без поваги до людської гідності неможлива створення справедливого суспільства. Потреба в сучасному осмисленні питання справедливості у вирішенні проблем людської гідності ще раз свідчить про перетворення цих проблем з філософських у життєво-практичні, адже і справедливість, і людська гідність є засадничими, фундаментальними умовами людського буття. А. Гергун, розглядаючи проблему глобальної справедливості відзначає, що «справедливість є визначальним чинником суспільного життя», отже,

«лише ті норми та правила, що визначені справедливими, здатні забезпечити добрий суспільний устрій» [1, с. 146]. В свою чергу П. Рікер актуалізує розгляд справедливості через призму протидії насильству, приниженню людської гідності, адже «обурення при зіткненні з несправедливим є значно більшим порівняно з тим, що Дж. Ролз називав «добре зваженими переконаннями» [4, с. 9]. При цьому А. Сен, пропонує два основних підходи до розуміння справедливості, називаючи перший «трансцендентальним інституціоналізмом», який «зосереджений на виявленні справедливого інституційного устрою суспільства», а другий підхід залежним від «реальної поведінки людей і їх соціальної взаємодії» [7, с. 41, 42]. М. Тур, звертаючись до проблеми справедливості, акцентує увагу на проблемі легітимності суспільних інституцій, відзначаючи, що «відчуття справедливості емпіричним індивідом, яке переживається ним екзистенційно, відбувається на емпіричному рівні, в якому справедливість постає етичною шкалою *zoön politikón* у справі легітимації усіх форм соціальної практики в тому числі і соціальних інститутів», де «справливість має також трансцендентальний вимір – як квінтесенція належного», тому «здобуваючи ознак всезагальності та універсальності, вона підводиться тут на абстрактний рівень апіорності, як сфера моральної норми та закону», а «оскільки реалізація вимог справедливості в конкретних життєвих формах постає горизонтом недосяжного Блага, вона як ідея розуму править, скоріше, за регулятивну ідею, здобуваючи трансцендентного виміру» [10]. Адже людина прагнучи до гідного та справедливого життя (рівня абсолютної або повної справедливості та гідного буття) отримує лише певний рівень, який ніколи не є абсолютним. Німецький філософ П. Козловські у своїй праці «Принципи етичної економії» визначає справедливість як «здійснення морального в суспільних відносинах людей, позицію і практику надання кожній людині того, що належить їй по праву» [3, с. 135]. Ось чому можна говорити лише про намагання людини (суспільства в цілому) дійти до абсолютного справедливого людського буття.

Дж. Ролз «розбудовуючи свою теорію справедливості як чесності, визнає почуття власної гідності одним із найістотніших благ людини», коли «суспільства, в якому лихі люди (а особливо їхні керманічі) не зможуть зухвало тішитися безсиллям і приниженістю залежних від них людей» [8, с. 281]. Продовжуючи далі своє бачення справедливості Дж. Ролз відзначає, що «справливість не допускає, щоб втрата свободи одними виправдовувалася великими благами інших», тому «виключається такий підхід, при якому баланс втрат і надбань різних людей розглядається так, як якщо б вони були однією особистістю», оскільки «в справедливому суспільстві основні свободи вважаються за загальноприйнятими, і права, гарантовані справедливістю, не є предметом

політичного торгу або ж калькуляції соціальних інтересів» [5, с. 38]. Актуальність «неможливості однієї соціальної групи чинити справедливість за рахунок іншої» під приводом «благих намірів», зберігається по цей день.

Дж. Роулз розглядає поняття моралі та моральності, як основу подальших міркувань над питанням справедливості. Також він визначає важливість здійснення «морального навчання», коли «моральне навчання є не стільки справою забезпечення відсутніх мотивів, скільки вільним розвитком наших внутрішніх інтелектуальних і емоційних здібностей відповідно з їх природними схильностями», адже «у міру зростання розумових здібностей люди приходять до визнання свого місця в суспільстві; вони здатні стати на точку зору інших, оцінюють взаємні переваги встановлення чесних умов соціальної взаємодії» [5, с. 402], а тому суспільство повинно «дорости» до того рівня, коли людина зможе розглядати себе у контексті соціальної групи, в якій суспільна справедливість буде вищою ніж одноосібна.

Далі Дж. Ролз звертається до таких понять як самоповага (почуття власної гідності), і називаючи це «первинним благом», оскільки без самоповаги «нам може здатися, ніби нічого не варто робити, коли які-небудь речі і мають для нас цінність, нам бракує волі за них змагатися», коли «всяке бажання, всяка діяльність стають для нас марними і пустими, і ми впадаємо в апатію і цинізм» [6, с. 598-599]. Ось чому можна говорити про те, що «сучасна справедливість вже не задовольняється роллю арбітра при розподілі обмежених благ між підозрілими і заздрісними індивідами, складовими ліберального суспільства», а «вона вимагає визнання права на повагу і гідність складових суспільних груп, в тому числі і маргінальних», створюючи передумови переходу до іншого філософського й ідеологічного виміру суспільства», а саме «переходу від мови політекономії, якою говорила вся попередня політична філософія, до мови культури, якою починає говорити філософія постмодерну» [11, с. 29].

Розглядаючи справедливість Б. Кашніков звертає увагу на її сутнісний зв'язок з існуванням соціуму як таким, коли «необхідності в справедливості немає, якщо все в надлишку або все абсолютно недостатньо, оскільки в таких умовах не може скластися потреба в спілкуванні» [2]. На жаль, людина спромоглася створити більш сприятливі умови для останнього, що зумовлюється втратою внутрішніх гальм, коли назовні вириваються жадібність та ненаситність до певних благ. Це говорить про недостатність «морального навчання» серед усіх верств населення, а особливо серед владної еліти, яка є відповідальною за загальний розвиток суспільства. Ось чому «критичне осмислення процедурно-розподільної моделі справедливості й призводить до утворення її нового образу, який враховує ... проблеми влади, відповідальності, нове бачення розподілу та визнання»

в умовах, «коли ідея розподілу матеріальних благ є недостатньою (через супровід її патерналізмом, популізмом, авторитаризмом тощо) для всебічного визначення соціальної справедливості», коли «суб'єкти соціальної взаємодії спілкуються в горизонталі взаємних очікувань визнання себе в якості моральних та соціально цінних індивідів» [9, с. 47-48]. Таким чином важливим індикатором такої «зрілості суспільства» є наявність, взаємозв'язок та взаємопов'язання тріумвірату права людини, людська гідність – справедливість. Це пов'язано з тим, що зазначений тріумвірат має складну конструкцію, яка включає в себе широке коло різних аспектів, які характеризують різні сторони існування та функціонування суспільства.

Підсумовуючи дослідження гідності через призму справедливості можна відзначити, що питання людської гідності, свободи та справедливості залишаються актуальними в технократичному глобальному інформаційному суспільстві потребуючи лише формування нових образів справедливості, що потребує подальших розвідок, зважаючи на постійний розвиток суспільства.

Список використаних джерел:

1. Гергун А.В. Глобальна справедливість: контроверза універсалізму та партикуляризму. К. : Наукова думка, 2016. – 212 с.
2. Кашніков Б.Н. Ліберальні теорії справедливості і політична практика Росії. – Великий Новгород, 2004. – 260 с.
3. Козловські П. Принципы этической экономики / перевод с немецкого В.Н. Белова. СПб. : Экономическая школа, 1999. – 344 с.
4. Рікер П. Справедливе. Пер с фр. О. Сирцова, В. Каденко, К. Дух і літера, 2002. – 216 с.
5. Ролз Дж. Теория справедливости [Текст] / Дж. Ролз; Перевод с английского В.В. Целищева при участии В.Н. Карповича и А.А. Шевченко. – Новосибирск : Издательство Новосибирского университета, 1995. – 536 с.
6. Ролз Дж. Теория справедливости [Текст] / Дж. Ролз; [пер. з англ. О. Мокровольський]. – К.: Основи, 2001. – 822 с.
7. Сен А. Идея справедливости [Текст] / Амартія Сен; пер. с англ. Д. Кралечкина – М.: Изд-во Института Гайдара; Фонд «Либеральная Миссия», 2016. – 520 с.
8. Ситніченко Л. Особливості філософії людської гідності за доби Постмодерну // Соціокультурні та теоретичні засади філософії постмодерну. – К., 2017. – С. 277-309.
9. Ситніченко Л.А. Трансформація філософії справедливості: від принципів справедливості до її основного питання // Мультиверсум. Філософський альманах / Гол. ред. В.В. Лях. – Випуск 9-10 (157-158). – К., 2016. – 200 с.
10. Тур М.Г. Идея справедливости: импликації легітимації // Філософська думка. – 2005. – № 4. – С. 33-58.
11. Хайек Фридрих Август фон. Дорога к рабству / Пер. с англ. М.: Новое издательство, 2005. – 264 с.